

TRETTON I FJÄLLEN

av David Jonason (Mr Jones)

Ny-Sulitjelma ligger skyhögt uppe i bergen ovanför Furulund och gammal-Sulitjelma, och båda ställena ha två dygns resa ned till Södern, Trondhem, om man tar sjöleden med "Hurtigruten", och där uppe händer inte saker och ting så våldsamt ofta. Men det händer något ibland. Det händer att det som skall hända inte alls händer. En expedition fjällvandrare från svensksidan väntas fram en viss dag, men kommer inte. Då händer något.

Nu var det långfredag 1936. Allt med Lilian Bye och hennes lappexpedition hade hänt. Sulitjelma hade sänt ut undsättning, som vi mötte och talade med, lapparna Labba, far och son, Harry Johansen från Giken och en väldig skidlöpare till, och samhället hade saker och ting att tala om. Värsta spänningen var dock över. Lilian Bye hade kommit fram dagen före, undsättningen gällde "bara" mat till en norrman och en lapp, som lämnats i Vastenjaurestugan.

Men det drog ihop sig till mera spänning, för en hel expedition svenskar väntades långfredagen, och timmarna gingo utan att de hördes av. De skulle ha gått tvärs över hela lappländska fjällvärlden ända från Kvikkjokk. En ny historia? Dessa turister, som ränna omkring i fjällen och bestämma dagar, när de skola komma fram!

Då, i kvällningen, började det röra sig uppåt höjdkammarna bakom Ny-Sulitjelma. Vinden piskade så det var svårt att vända ansiktet åt det hållet, men besväret lönade sig. Små svarta figurer dök upp i en lång rad på översta bergranden. De drogo sina packningar efter sig, sökte sig försiktigt fram till branten ovanför gruvbostäderna. Där var förvisso ingen skidväg, men figurerna måste ned, de hade intet val.

Så blev det stor uppståndelse från översta Ny-Sulitjelma

och ända ned, då truppen dansade utför med pulkorna vårdslöst slängande i den vildaste uppvisningsstil.

Och figurerna — 13 till antalet — det var vi, Skidfrämjandets tredje Lapplandsexpedition, och vi hade inte kört tusendelen så vårdslöst just då, om vi inte varit så gott som framme efter vår nio dagars igloofärd.

Vad gjorde det om man spräckte pulkan en smula på Sulitjelmas branta isgator — nu hade vi avslutat det första skedet av den s. k. iglooismen i Sverige, nu hade vi utan missöden eller ens allvarigare tillbud lagt den tredje hårda fjällfärden bakom oss, åter en färd, som "komfortabelt" kunnat genomföras endast av igloobyggare.

Och för tredje gången kunde vi telegrafera hem vårt lakoniska "programenligt"! De snälla sulitjelmaborna tyckte visst saken var lika rolig så. De hörde sig noga för om både pulkor och igloos.

Vi hade alltså ritat in en tredje tvärlinje över vår iglooistiska Lapplandskarta. När vi gjorde upp planerna för året, Birch-Lindgren, Swärd, Christian Nilsson och några till, tänkte jag i hemlighet, att klara vi den färden också, har man nästan på köpet artiklar till en bok, som man med gott samvete skulle kunna kalla "Lapplands fjäll pr igloo". Vi voro uppe och nosade på fjolårsrutten. Från lägret i Sarvesvagge blickade vi ut mot den gamla kära, men ack så svettiga Rapadalen. Men så svängde vi västerut, över ödefjällen ned mot Sulitelma (som på svenska sidan stavas utan "j"), och där gjorde vi bekantskap med en ny sorts fjällvärld, kall, död, skrämmande. Där kändes det nästan skönt att vara 13 — i alla fall att vara många. Jag säger ingenting om, att stora jokken ned ur Virijaure, Stalajokk, på svenska skulle heta Djävulsbäcken.

Inte ett liv — i de fina fjällen där liksom leva bergen själva, de ha former, linjer, vanor och goda seder, man kan umgås med dem, man får favoriter bland dem och man trivs; men här var ett no mans land. Här gå visst aldrig några människor, och inte kommer det att gå några heller.

Vi nalkades Sulitelma och den mjuka, vänliga, belevade

Den nedre svarta linjen på denna karta visar den väg Skidfrämjandets Lapplandsexpedition tog 1936. Själva skidfärden började vid Granudden; i Kvikkjokk tog pulkdragningen vid. Platserna för de olika nattlägren äro numrerade med romerska siffror. De övre linjerna visa färderna 1934 och 1935. Som man ser har Skidfrämjandets iglooister nu genomkorsat Lappland ganska grundligt.

norska fjällvärlden — då släppte gastkramningen alldeles. Man glömmer fort no mans land och kommer bara ihåg "mans land".

Och så passerade vi under årets tur det mäktiga Pårtekaise, en värdig och trygg pendang till Sarekkomplexet. Vi angrepp och erövrade (för att tala riktigt alpinistiskt) Palkattjåkko, Sveriges nionde topp, 2,021 meter.

*

Vi slet inte som förra året från Tjåmotis över Aktse till Fjellbu, då vi på nio dagar inte fingo ett glid till skänks av Vår Hérre. Men vi gjorde en del nya, delvis rätt smärtsamma erfarenheter på grund av den efterhängsna kylan. Vi smällde upp våra igloos i 12—15—18 grader minus varje byggkväll och kröp ur snölyorna om mornarna i ändå kallare grader ibland.

Kylan hade väl gått an om vinden, som ibland stod på halv storm och vissa stunder, framför allt under toppbestigningen, fräste på, så att den blivit som storm på Beauforts vindskala, någon gång givit med sig en smula. Men fjällvindens envishet överträffar allt annat envist, det är en gammal sanning och ingenting att göra åt.

Medvind hade vi visserligen sista tre dagarna, men man tappar tålamodet i alla fall. Att aldrig kunna rasta i lugn och ro — lä uppe i fjällen förekommer mest i jultidningar — utan antingen få krypa in i den förvisso sköna vindsäcken eller också skynda på, innan frysningen kommer, är dock en aning ohumoristiskt i längden.

Men man blir härdad. Mot slutet kände man inte kylan på samma sätt som i början. Jag ådrog mig för resten litet specialhärdning genom att ränna omkring och knäppa och filma med händerna bara — jag hade naturligtvis i år lämnat muddarna hemma bara för att de inte behövts förr.

*

Första skedet i iglooismens utveckling avslutat, skrev jag. Denna färd var förmodligen den sista i raden av de svåra

En blivande björnjägare i Niavve ute på tur med sin fader. Förf. foto.

marsch- och sportprestationer iglooexpeditionerna hittills blivit. I en framtid lägger nog Främjandet mera an på instruktion i stationära läger och tar de stora fjällmarscherna litet sparsammare och som tillämpningsmanövrer vart tredje år eller något i den stilen. Nu finns en liten trupp fjälledare, mogna att föra erfarenheter och lärdomar vidare, och de rätt vidlyftiga utrustningsexperimenten kunna anses i stora drag slutförda liksom provianteringsproblemet tillfredsställande lösts med vetenskapens hjälp.

De igloouvar, som hittills genomkorsat Lapplandsfjällen i tre vintrar under Birch-Lindgrens ledning, ha inte tagit instruktioner i vanlig mening, utan lärt direkt i den kalla verklighetens skola, tvingade att bygga för att övernatta, koka

Expeditionen i Arrenjarka på väg till Kvikkjokk. Från vänster, stående: G. Birch-Lindgren, ledare, B. Wallentinsson, C. G. Crafoord, Olle Rimfors (bitr. ledare), Ake Ditzinger, Sven Swärd, F. Hallin, A. Enell. Sittande: Th. Vögg, Christian Nilsson, U. Snellman. Förf. foto.

för att leva och marscha för att komma fram — program-enligt.

Expeditionerna ha följaktligen blivit mera av sport än instruktion och övning. Under två skiddagar från Granudden i Skalkasjön via Tjåmotis till Kvikkjokk utan pulkor och sju skiddagar med pulkorna efter oss i fjällen ha vi i år lagt 238 färdkilometer under skidorna på en sammanlagd åktid av 70 timmar, alla raster inklusive.

Vi ha alltså använt något mindre än tre timmar pr fjällmil, skidande i genomsnitt nära 8 timmar om dagen, hunnit med över 26 km om dagen och haft en genomsnittshastighet, fortfarande med raster, toppbestigning, klyftarbeten o. s. v. inklusive, av mer än 3 km pr timme. Till jämförelse och utan

varje aning av skryt — ty för lapparna existera inga tidschema och ingen forcering — kan nämnas, att Lilian Byes expedition räknade med maximum tio kilometers dagsmarscher, när den rörde på sig.

Förspelet. Bussarnas kamp. Sju "sjömil" i motvind.

Lappland var lika mycket Lappland i år som i fjol, lika stort och väldigt, lika oberäkneligt, lika svårtaget. Först fick vi resa en natt och en dag på tåget för att komma i närheten av utgångspunkten för vår expedition; då voro vi i Murjek, väl inlagda, utspisade och omhändertagna av vänliga och rara människor i hotellet. När vi frågade efter lillhuset sa flickan: "kom ska jag visa", och då låg det bakom de manshöga drivorna över gården, så vi fick övergången till rena iglooismen liksom litet uppmjukad. Murjek krävde en övernattnig. Sedan hade vi i alla fall två dygns färdande kvar, innan vi kunde sela för pulkorna och bege oss in i fjällen, vilket skedde från Kvikkjokk morgonen den 4 april efter en del omständigheter.

De abnorma snö mängderna, ännu abnormare än förra vintern, hade då omöjliggjort bussens framträngande från Murjek längre än till Granudden på Skalkasjön. Snön stoppade oss alltså till och med 17 km tidigare än 1935. Bara natten förut hade bussen kunnat arbeta sig fram till Tjåmotis, nu var det otänkbart att böka sig fram längre än till Granudden. Att vi kommo så långt var mera tur än skicklighet, sade den snövane bussägaren Johansson, och berodde mest på att bussen var så tungt lastad med ett 15-tal fullvuxna karlar.

Det var nätt och jämnt vi hunno ur vid Granudden, så bråttom hade Johansson tillbaka, innan bussspåren rykt igen alldeles.

*

När vi vinkade adjö åt honom, hade han fört oss på delvis gamla bekanta vägar ned till det långa sjösystemet, som matar lilla Luleälven, bl. a. över Sveriges kurvigaste väg nedför Staraberget. Eller finns det någon annan svensk väg, som på tre kilometer kan uppvisa 43 mer eller mindre svåra hårnålskurvor?

I Jokkmokk hade vi pauserat för diverse inköp och en kopp kaffe. Inte för att vi behövde kaffet så snart in på frukosten i Murjek, men för att chanserna att vräka sig i lyx och överflöd allt mer smälte ihop.

Jag kom in till sko- och skinnhandlare G. E. Viklund, som frågade om det inte var Mr Jones, och hoppades att jag inte skulle sumpas i år. Han kunde våra förra igloofärder utantill, och

Ännu har civilisationen ej släppt: vägvisare i ödemarken. Förf. foto.

vi voro som gamla, goda vänner. Han hade ett par härliga björnskinns inne, en ungbjörn till 60 kr. och en gammalbjörn till det dubbla.

*

Bussmanskapat på natten hade förutseende nog slängt av skidorna redan vid Björkholmen, men åtskilliga av oss hade antingen bindingar eller stavar i pulkorna; en endels enstavig och endels bindingslös trupp startade på skidorna i den dånande motvinden över Skalkasjöns vågiga snötäcke och bristande skare.

Nu förestod oss bortåt sju sköna "sjömil" över Skalkas och Saggats sargade och skavlade ytor, och de skulle komma att genomslitas i den envisaste motvind, ibland så hård att man fick sjunka ihop och bilda strömlinje för att kunna glida framåt.

En fjällkilometer är ofta tiofalt värre än en vanlig skidmil, och en fjällmil motsvarar då minst den dubbla eller tredubbla distansen nere i tropikerna (d. v. s. det övriga Norrland och Mellansverige). Fjällsjön ligger så grann och inbjudande på avstånd och

lyser i solen som slätaste siden och sammet. Men ännu har jag inte varit med om någon, som hållit vad den lovat. Alltid är den skrovlig och rå på nära håll som en stelnad storm. Skavla upp och skavla ned, alla med isiga, sneda och vinda blocktytor mellan sjök av sträv nysnö utan all ände; aldrig tar skavlandet slut, ständigt måste man spänna sig för att inte fläckas mitt itu; man svär ibland och säger bittra lustigheter ibland, men det är bara i början, det slutar man snart med. Man övergår till att slita i tysthet och ödmjukhet och trösta sig med, att det kunde vara ändå mycket djäkligare allting — en tröst som man för resten ganska ofta och med utmärkt effekt består sig i fjällen.

Fru Östlund i Tjämotis rymde ut hela sin matsal och lät oss ligga där inne i pulkorna. Tretton pulkbäddar i ett rum var en liten upplevelse för sig. Fru Östlund tyckte synd om oss. Hon förstod inte, hur bra vi hade det. När tystnaden så småningom gått, hördes en mugg singla genom luften och med ett klirr falla ned i en pulka. "Vänd på dig, för du snarkar så förbaskat", sade rösten, som kastat muggen, och den träffade rösten, som man möjligen skulle trott om att ilska till, bad vackert om ursäkt, vände sig och snarkade på andra sidan i stället.

På morgonen blev fru Östlund alldeles till sig, då hon fick höra att vi hade två kaptener bland oss. — Tänk om de bara haft graderingarna på sig, sade hon. Tydligt hade hon i så fall hyllat dem litet extra.

Vi lämnade henne 6.15 på morgonen.

*

Egentligen skulle vi på kvällen hunnit till Niavve, 19 km längre in. Men vi ringde dit och fick blankt nej på alla frågor: ingen mat fanns, och inte ens ett kallt rum, där vi fick dra in pulkorna och ligga. Det var samma folk, som förra året vägrade S. F:s expedition nattlogi, då männen kommo skidande på kvällen. De togo då in hos fru Johanna Zetterblom; annars hade de fått bereda sitt läger under bar himmel alldeles vid byn!

Med detta undantag äro människorna vid dessa ödestråk hur vänliga och hjälpsamma som helst och plocka fram det sista huset förmår.

Hos mor Zetterblom i Niavve fick vi oss ett ordentligt kaffe- och mjölkmal. På hennes vägg satt en bonad med en här uppe symbolisk inskrift: "Ensamheten är Guds mottagningsrum". Hos Malmbergs i Ärrenjarka (Ekorrudden) gjorde vi också matrast; de snälla familjerna i byn bottenskrapade sina förråd.

En figur kom skidande mot oss någon mil från Kvikkjokk: Ake Svensson, som farit dit några dagar före. Han berättade om Lilian

Byes expedition. Både Sverige och Norge ringde till Kvikkjokk i ett sträck. Vi tänkte genast för oss själva, att vi möjligen kunde bli en räddningsexpedition i år, och det var inte långt ifrån att så hände.

Vaktmästare Norlén hade eldat upp Kvikkjokks annars stängda turiststation. Vi lade in det sista civila middagsmålet — intet av magens alla hörn lämnades ofyllt — skötte fötterna och somnade in, så vi knappt trodde vi skulle vakna mer.

Tretton man i fjällen på tidtabell.

Gamla och nya namn.

Kvikkjokks kapellby ligger fantastiskt vackert, en bit uppkrupen under de blånande Sarekfjällen, närmast representerade av Pärtemassivet och Tarrekaises ”små” utlöpare. Och vackrare än vackrast låg samhället i den gnistrande, 22 minusgrader kalla, solklara morgon lördagen den 4 april, då vi ordnade oss till den definitiva starten för årets Sarekexpedition.

Vi stego upp vid halv 6-tiden för att hinna slutpacka pulkorna och fördela maten, som ännu låg och gjorde reklam för N. K. i sina fyrkantiga kartonger. Vid 10-tiden var allt klart; vi hade lagt in allra sista civilmålet. Jag iakttog i smyg, hur mycket större måttligheten var över lag detta morgonmål än middagen före. Vi hade nog alla samma känsla av, att allvaret börjat och att det så gott först som sist var bäst att ställa in sig på mindre kalasande.

*

Tretton man starka gävo vi oss in i fjällvärlden. Lagen voro sålunda sammansatta:

Arkitekten d:r Gustaf Birch-Lindgren, ledare, kassör Christian Nilsson och redaktör David Jonason, samtliga från Stockholm, kända från föregående expeditioner.

Kapten Olle Rimfors, Östersund, biträdande ledare, hr Åke Ditzinger, Djursholm, arkitekt Ulf Snellman och löjtnant Fritz Hallin, Stockholm. Rimfors känner hela skid-Sverige och några till. Ditzinger hade som trettonde man stött till under resan, hejdad på Blåhamnarn vid Storlien av telefonbud, att han kunde ersätta dansken Vögg, som insjuknat i influensa. Ditzinger kom som ett skott. Han skrev ett vykort hem från Murjek — eller tänkte i varje fall göra det — om att han gått med här. Vögg gav sig inte. Han hade fått läkarförbud i Köpenhamn, men reste till Stockholm och gick upp till d:r Frostell, som med lyckligt resultat släppte i väg honom vidare mot norr — och så blevo vi tretton. Ditzinger tjänstgjorde vid behov tillsammans

Trädgränsen har släppt, vitheten börjar. Förf. foto.

med Åke Svensson som truppens spänstfenomen. Han hade erfarenhet som igoolist, deltog bl. a. i förra vinterns S. F.-expedition. Snellman och Hallin debuterade, men hade båda fjällvana; den förre dessutom lägervana från scoutlivet.

Ingenjör Sven Swärd, Saltsjö-Duvnäs, löjtnant B. Wallentinsson, Malmö, och direktör Thorkel Vögg, Köpenhamn. Swärd är vår gamle bekante uriglooist, mannen som gick spik efter kompassen på ”vita passet” i snövitån förra året. Wallentinsson är flerårig fjälledare för Malmöpojkar upp till fjällen, och Vögg gjorde sin fjärde Lapplandsvisit, ehuru sin första på vintern. Han var utomordentligt stark och säker.

Hr Åke Svensson, direktör Arne Enell, kaptenen i fortifikationen C. G. Crafoord, samtliga Stockholm. Den starke modeiten Åke I hade avancerat till gruppledare, Enell var med förra året, Crafoord debuterade. Som kapten i aktiv tjänst fattade han naturligtvis galoppen ögonblickligen. Påhittig och snabb i lägerlivet blev han omedelbart en rätter iglooist.

Som sagt, vår kondition sattes ingalunda på samma ytterlighetsprov som till Fjellbu 1935. Frånsett skavsår, ett par smärre förfrysningar och en ögonsolskada nådde vi Sulitelma i den härligaste form, som vanligt nedsmärtade 3—4 kg pr man, men mer än vanligt nedbrynta.

Vår marschrukt var dock ingalunda en lyxpromenad. För att läsaren skall få en uppfattning om vad en Lapplandsfärd på en vecka egentligen innebär, ta vi och återge vår tidtabell från början till slut, från Stockholm C. till Stockholm C.

Tisdag 31/3: avresa Stockholm 20.10.

Onsdag 1/4: ankomst Murjek 21.35, övernattnig.

Torsdag 2/4: buss Murjek—Jokkmokk—Björnholmen—Granudden. Skidor Granudden—Tjåmotis. Övernattning. På skidor kl. 15.15—19.30, distans 17 km.

Fredag 3/4: på skidor Tjåmotis—Niavve—Årrenjarka—Kvikkjokk, från 6.15—17.45, distans 43 km.

Lördag 4/4: på skidor med pulka Kvikkjokk—Pårtestugan, start kl. 10, framme 16.30, stigning 300 meter, distans 19 km.

Söndag 5/4: start 7.30, läger s. punkt 990 nedanför Pårteglaciären kl. 17, stigning 500 meter, distans 22 km.

Måndag 6/4: start kl. 9, bestigning Palkattjåkko, 2,021 meter, på toppen kl. 15.45, i lägret 17.55. Stigning 1,000 meter, distans 18 km.

Tisdag 7/4: start 9, genom Lullevagge till Sarvesvagge träsk, läger v. p. 674 kl. 16.30. Distans 19 km.

Onsdag 8/4: start 9, ut genom Sarvesvagge till Rissajaure, läger s. stranden 18.30. Distans 29 km.

Torsdag 9/4: start 9.30 v. ut Riddokjokk—Stalokjokk. I Sårjustugan kl. 20.20. Distans 37 km.

Fredag 10/4: start 9.30, via Sulitelmapasset till Gammel-Sulitjelma 19.30, distans 31 km.

Lördag 11/4: tåg 10.15 Sulitjelma—Skönstaa, släde över Övrevatn till Gjemgam, bil till Bodö, framme kl. 14.

Söndag 12/4, avresa med Hurtigruten (s/s "Haakon Adalstein") kl. 0.30.

Måndag 13/4: ankomst Trondheim kl. 5, ankomst Storlien 11.30.

Tisdag 14/4: ankomst Stockholm 8.57.

Frånsett de individuella utgifterna för utrustningens förnyelse eller komplettering kostade hela denna färd, inklusive

Första igloolägret under Pårteglaciären på 1,000 meters höjd. Förf. foto.

alla biljetter, hotell, vivre, provianten för fjällfärden m. m. 215 kr. per person. Titta på kartan hur långt och här ovan hur länge vi rest! Dyrt är det inte att vara iglooist.

Läger på 1,000 m.

Vi hade alltså i den undersköna morgonen lagt Kvikkjokk, Lapplands paradiset, som Linné lär ha kallat det också för dess rara floras skull, bakom oss och även under oss, ty vi hade genast börjat stiga. Kartan sade oss obevekligt, att vi skulle råka på de största ansträngningarna första dagarna, så mycket mer som toppbestigningen ju också hörde till de tidigaste numren. Den lilla hemliga förhoppning vi närt, att bussen skulle tagit oss åtminstone till Niavve och givit oss en halv reservdag, hade grundligen grusats.

Typisk rastbild i hård vind. Somliga ta fram säckarna. Förf. foto.

Precis samma situation som förra året, alltså — snömasorna hade stulit marginalen från oss. Skulle vi hålla ”programmet”, men samtidigt råka ut för snöstorm eller lösklabb, finge vi väl åter ta till de abnorma marschpassen från 18 till 30 timmar, som vi genomsleto ett år tidigare.

En och annan tänkte nog något ditåt, då vi började slita i pulkorna, vilka dessutom voro genomgående tyngre än fjolårets. Utrustningen blir ju bevars alltid litet förnämligare varje gång. Vi hade ett par kg mat mera och dessutom smalfilmsapparat och filmrullar, vilka vägde rätt drygt. Den genomsnittliga pulkvikten i år låg troligen omkring 40 kilogram.

Men solen sken så vackert, att det var omöjligt att bli pessimistisk. Någon snöstorm behövde vi sedan inte heller rida ut, och föret blev hyggligt. Vi skulle få normala marschpass.

Vi följde turistleden NO till sjön Stuur Tata, och den första härliga rasten var en skogsrast med torrskaffning och intensiv sol. Som alltid hade begynnelsekilometrarnas stigning präglats av ideligt vallande av dem, som lagt på för snålt och fått bakhalt. Det hör till allt skidande i trupp.

Civilisationen hade plötsligt släppt. Den syntes inte mera.

— Underligt att tänka sig, att folk går omkring på gatorna nere i Stockholm . . .

— Jo, men dom anser oss som dårar . . .

— Fast många avundas oss också . . .

Ursprungligen skulle vi gått från Stuur Tata direkt norrut på glaciärområdet, men då vi kommit ifrån Kvikkjokk senare än beräknat och då vi i alla fall inte skulle vinna någon tid åt vår bestigning, lade Bircken om programmet och gick på Pårtestugan, en liten omväg, som besparade oss en byggnadskväll i snön . . . Vi göra nämligen inte, som många vilja påstå, våra färder för att få bygga igloos, utan bygga igloos, när sådana äro nödvändiga för våra färders genomförande.

Denna tidlöshet och denna absoluta obundenhet av klockslag, platser och marschtabeller är den s. k. iglooisomens stora tjusning.

Och Turistföreningen kan inte nog prisas för sina härliga stugor! Man älskar dem som om de vore ens egna (ointecknade) små villor.

*

Jag hade litet lektyr, när jag gick och skidade. Brätterna voro märkta, och poletteringsmärkena satt kvar.

D. J. — D. J. — Murjek — 1246 — D. J. — Murjek — 1246 o. s. v. i oändlighet. I början var det riktigt skojigt med denna läsning. Jag gjorde små artiklar på materialet. Men så småningom blev det övermäktigt. Det var envisare än motvinden, det släppte aldrig. En dag skrapade jag bort Murjek och siffrorna, vilkas summa blev 13, och sedan fick jag mera ro.

Den siffran blev 13, vi voro 13 i truppen, i Sulitjelmahotellet fick jag rum n:r 13, och vi kommo tillbaka in i Sverige den 13 april — för mig personligen var inte 13 något lyckotal den gången, men det är en annan historia.

Toppbestigningen har börjat. Uppför Pårteglaciären. Förj. foto.

Vi purrade kl. 5 på morgonen söndagen den 5 april. Det var 17 grader kallt ute och minus 2 grader inne i stugan. 7.30 kommo vi i väg. Morgonen var åter lika underbar, stilla, tyst, stor. Vi fortsatte slita uppåt, nu längs Kalajokks sänka. Dagen blev snålare. Då vi släppte trädgränsen, satte motvinden i. Man var van vid den, gunås, men den kändes ännu ilsknare här uppe.

Hittills hade porten via Kvikkjokk till Sarekgiganternas domäner verkat något mildare än entrén uppe från Aktse, men nu rullade hela väldigheten över oss små, obetydliga, fräcka kryp, som kommo och kliade de stora farbröderna på deras fina, vita fjällsidor. De rena, trevliga Unnar Jerta och Stuur Jerta flankerade oss på vänster hand, och i fonden reste sig Kátotjåkko litet buttert, men ingalunda ovänligt.

Dessa skönhets syner nästan överväldigade oss. Men själva

bara stego och stego vi i den grymma vinden, och vi repade oss lätt från skönhetsnjutandet bara i denna det eviga stigandets och motvindandets ilska.

*

I stark kyla byggde vi första iglölägret på 1,000 meters höjd några kilometer väster om stora Pårteglaciären med början kl. 17. Någon Sarektid införde vi aldrig i år, då vi i alla fall kommit så bra igång med tidigt uppstigande. Bircken hade högtidligt lovat att inte experimentera mer med småigloos eller utgrävningar — vi hade också renhåriga snöstugor hela denna färd i vår grupp. Hav tack! Denna firade vi taklagsfest på efter 55 minuter, men då återstod tätningen och porten.

Under byggandet hade jag frusit tre tår vita och känslolösa. Det var gummiskornas fel. Vad dessa gummiskor ställde till för elände denna tur för oss tre, som offrat sig på att experimentera dem!

De äro odugliga som skidskor, livsfarliga i stark kyla och överraska ständigt med nya skavsår. Mera därom i annat sammanhang.

Ljusblått! Skulle jag kanske tvingas vända? Bircken och Christian turade om att gnida halvannan timme, det blev liv i tärna, och de klarade sig sedan galant.

Om toppar.

Topptur som hängde i. Palkattjåkko är n:o 9.

Legenden om Sulitelma.

Måndag den 6 april. Den nervösaste stunden i iglooistens turneringsliv är morgonpurringen dagen för den beramade toppbestigningen. Annars krånglar man inte till den inbördes ordningen inne i igloon, utan kokar och grejar sig i ordning, men toppdagen har man brått att sparka ut dörrblocket och spana på vädret.

Kl. 5.40 bokade sig Christian ut och rapporterade tillbaka tätt snöfall. Dystra utsikter! Att ”göra” en topp om allt går vitt i vitt verkar ju meningslöst, fast jag personligen håller på att själva sport prestationen under alla omständigheter skall

*Vi gå i linan före slutforceringen av Palkat-
tjåkko. Birch-Lindgren foto.*

utföras, när man en gång tagit sig fram till fjällets fot. Sarek-
topparna ligga nästan allihopa så svårt och otillgängligt till, att
— som fjällmannen David Cronsioe just sade mig vid vår hem-
komst — deras ”erövring” till mer än hälften ligger i att ta
sig fram till dem, medan själva topparbetet i regel är en täm-
ligen enkel sak för tränade, vana och metodiska fjällmän.

Att få en hel expedition på 13 man att resonera likadant är
inte så lätt, och jag var mera pessimistisk än jag ville visa vid
Christians snötjockerapport. Men Bircken brukar ha tur med
sina toppar — skulle han ha det för tredje gången eller skulle
vi nu få sota för de föregående?

Christian gick omkring i lägret och skrek väckning. Söm-
nen hade allmänt varit förstklassig, och Swärds igloo var näs-

*Lägret på Rissajaure. Se spåren efter blockskärarna.
Rimfors smällde alla aftnar upp en dubbeligloo för sitt
4-mannalag och hade korridor emellan. Förf. foto.*

tan omöjlig att få liv i. Olle Rimfors smällde alla aftnar upp
dubbeligloo för sitt 4-mannalag och hade korridor emellan.
Där var fest i Kapernaum både kväll och morgon. Olle hade
också fått ett riktigt friskusgång på sin lott.

Vi joxade och svor med och över våra primuskök, och nästa
gång vi nosade ut i rymden glesnade snöfallet! När vi så små-
ningom kröpo ut för det avgörande rådslaget om bestigning
eller ej — sken solen. Birckens svintopptur eller rättare sagt
toppsvintur höll i sig!

Vi ordnade oss alltså med gott mod för toppen, för Palkat-
tjåkko, kronan i det mäktiga Pårtekaisemassivet, som bildar
Sarekjättarnas utpost i söder ungefär som Lapplandsdrott-
ningen Akka står på vakt i norr. Men innan vi ge oss upp,
måste vi nog ta oss en liten teoretisk topputredning, dels för
att mina vänner fjällkarlarna inte skola tro, att jag vill göra

vår bestigning finare än den verkliga var, dels därför att folk i allmänhet verkligen äro bedrövligen okunniga om vår toppografi, om denna hemska, men betecknande vits tillåtes mig.

Professor Axel Hamberg brukade betrakta Sarektjäckomassivet som en helhet, och jag tog mig vid ett tillfälle friheten att med utgångspunkt från Hamberg nämna Pärtefjällen som Sveriges tredje massiv efter Kebnekaisemassivet och Sarektjälko, men fick genast Stockholms fjällmän på halsen. Palkattjälko i Pärtekaise, 2,021 meter högt, är Sveriges 9:e fjälltopp och därmed basta! En fjällkarl skrev till mig att, om man räknar massiv, Palkattjälko på sin höjd kan göra anspråk på att vara vårt fjärde fjäll, då även Kaskasatjälkomassivet in på Kebnekaise måste betraktas som självständigt. Men, sade han vidare, "det är trevligare med den längre listan; vi ha minnsann inte så många tvåtusenmeterstoppar, att vi ha råd att bunta ihop dem bara för att hausa upp en topp, som faktiskt ligger litet på sladden i den celebra samlingen".

Aj, aj, där fick jag för min massivberäkning. Jag bad alla fjällkarlar om förlåtelse och skulle aldrig göra så mer. Men jag försäkrar, att jag aldrig tänkte förtiga detaljtopparna.

Vilka äro då Sveriges 2,000-meterstoppar? Man har anledning att förvånas över den okunnighet man möter hos sina medmänniskor i detta stycke, kanske inte så underligt, då den geografiska undervisningen i skolorna på ett nästan imponerande sätt hittills lyckats undgå att ens tillnärmelsevis förmedla ett begrepp om den svenska fjällvärldens omfattning och storhet. Geografierna tala om Kebnekaise, Sarektjälko och — Sulitelma, fjäll "som alla nå högt över snögränsen". Sulitelma är någonting på vår 17:e topp! Låt oss räkna upp 2,000-metersbjässarna:

1. Kebnekaise sydtopp	2,123	7. Sarek sydtopp	2,037
2. Kebnekaise nordtopp	2,115	8. Kaskasapakte	2,025
3. Sarek stortopp	2,090	9. Palkattjälko	2,021
4. Kaskasatjälko	2,076	10. Akka stortopp	2,013
5. Sarek nordtopp	2,056	11. Selmatjälko	2,005
6. Buchtkammen	2,043	12. Pärtetjälko	2,001

Som sagt, Sulitelma, som i ens barndom var Sveriges högsta fjäll och ännu spökar bland stortopparna, kommer med sina 1,869 meter ungefär n:r 17. Mellansveriges högsta topp, Helagsfjället i Härjedalen, 1,796 meter, tränger sig in på 20:e plats och Storsylen, 1,762, på 24:e.

Framför oss eller, närmare bestämt, över oss låg den väldiga Pärteglaciären, som skulle bära oss upp största delen av

vägen till Sveriges nionde topp i Sveriges fjärde massiv. Om Hamberg förra året skrämt oss med Mikkaglaciärens opålitlighet för sprickor, så lugnade han oss i stället nu: Pärtejökeln, som har samma längd som Mikka, en halv mil, är betydligt bredare, 2,5 km, och mindre hoppressad. Ismassorna trängas aldrig lika långt ned och ligga ovanligt sprickfria. Men dessutom torde sprickisen om vintern vara mycket liten på de svenska jöklarna.

Topp i rep. Cyklonpelarna dansa på glaciären. Dån som av tusen åskor. 13 uppe.

I korthet förflöt toppdagen sålunda: start kl. 9 med ryggsäckar, berglinor, isyxor, filmkameror och vanliga kameror, skidorna parkerade på glaciärens översta, norra kant kl. 14.15, toppen nådd till fots, i rep och med isyxa kl. 15.45, delvis tagen under full snöstorm, lägret besatt igen strax före kl. 18.

*

Vi hade några branta körare i glaciärens begynnelse, men fingo sedan stiga lugnare, ända tills vi parkerade skidorna, då det bar rätt upp. Vi följde den av Hamberg utprickade sommarbestigningsvägen inne i vindravinen under Palkattjälkos sydsida, vilken visade sig utmärkt lämpad också för vinterbestigning, en upplysning, som kan ha sitt lilla värde, eftersom denna vinterbestigning veterligen är den första över huvud taget och som sådan dessutom — jag citerar fortfarande Cronsioe — "en mycket förnämlig sak" ur svensk alpinistisk synpunkt.

Under forceringen tvingades vi ett par gånger rasta i vind-säckarna. Blåsten pinade oss. När vi nalkades glaciärgrytan, tog stormen både till och blev virrigare. Verkliga cyklonpelare snodde om hörnen och dansade ut i cariocca på glaciärgolvet. De gjorde alltsom oftast vår lilla kolonn den äran, och man fick krypa ihop och spjärna emot för att inte falla ur ramen för expeditionen. Jag gjorde just den iakttagelsen, att inte minsta lilla sak blåste ifrån oss vare sig denna eller de andra vinddagarna, ett gott betyg för ledamöternas fjällvana.

En mössa eller en vante, för en sekund överlämnad åt sig själv, hade man inte fått tillbaka förrän tidigast i ett kommande liv, och det kunde blivit kännbart nog i detta.

Bircken gick i täten och släppte i år ingen förbi sig. Det var klokt. En toppexpedition skall hålla ihop, det underlättar för de konditionssvagare och gör inte saken svårare för de starkare. De värsta stigningarna indelade Bircken i korta, snabba pass med små raster, precis à la våra "tjugufemmor" uppför Sarek förra året.

Glaciärbetet före Palkattjåkko var längre, men vida mindre pressande än forceringen av den oändliga och tvärliska Mikkaejökeln under Sarek. Topparbetet blev i det närmaste lika brant, men gick över mindre farliga och hissnande överhäng och branter. Vi måste krypa i repen på sista platån före topparna. Jag hade hållit ett vad, att isyxan inte skulle behöva komma fram i år. Jag stegade i kön för att filma och knäppa, då plötsligt skadeglatt repeterades ned ett "isyxan i arbete, Jones förlorade"!

Stormen svepte kring topparna och dånade i passen under oss som tusen åskor. När vi kommo upp på etappkammarna, fingo vi allvarligt syssla med att hålla oss kvar. Vi gingo i två rep. Bircken och Vögg, båda utrustade med stegjärn, ledde var sitt, Olle Rimfors skötte isyxan.

Det vanvettiga snöyrandet hela dagen hade förstört de stora, fria utsikterna för oss. Vi hade vandrat liksom i botten av en jättekittel, inneslutna av Pårek-, Påрте- och Palkattopparna (jag följer hela tiden Hambergs namngivning), och då och då skymtat de spetsiga, taggade topparna av Saitaristjåkko inne i jökeln mellan de vilt farande ymolnen. Vi gingo från sol mot moln, och vackrast hade återblickarna varit allteftersom vi stego: hela fjällvärlden bakom Rapadalen med de många Njunjesknölna badande i bländande sol.

Från toppen sågo vi inte mycket. Avgrunden i norr glimtade igenom, den låg solbelyst i botten; annars dånade hela jorden som om den ställts på korsdrag av Vår Herre. Vi rundade i rask fart topproset alla tretton, höjde vårt leve för Sverige, fast vi inte hörde våra egna röster ens, filmade och

knäppte — Bircken förfrös två fingertoppar på kuppen — och skyndade ned.

Under filmningen hade jag måst skjuta upp glasögonen över skärmen. Vid första nedstigningen fingo vi några stormbyar över oss, så att mina ögon på ett par sekunder isades igen. Jag ville inte uppehålla hela mitt rep med att bryta upp mina ögonlock, utan släpade mig efter i blindo, gick naturligtvis på örnen, så att Enell fick kasta sig och bilda ankare, och måste sedan kravla ned en bit efter ena kameran. Ibland är det klokare att besvära ett ögonblick . . .

*

Yr- och nysnön fördärvade delvis glidet för hemfärden. För att inte missa lägret — som låg bakom en av hundratals likadana småkammor och vilket vi utan siktbara orienteringspunkter naturligtvis lätt kunnat fara förbi — bildade vi en bred skyttelinje och funno hyddorna där de skulle ligga.

Våra igloos hade satt sig något, men behövde ingen lappning eller annan reparation. Skönt att slippa bygga, ännu skönare att slippa marscha vidare samma dag som efter Sarekbestigningen.

Av alla hittills konstruerade bäddar är sovsäcken på pulkans botten, använd i rätt ögonblick, den förnämsta i världen.

I tunn luft. Med pulkorna 1,357 m högt.

Christian försökte på tisdagsmorgonen den 7 april purra 4.30 i stället för 5.30, men återförvisades vänligt men bestämt till sin sovpåse. Hans klocka hade tagit sig privat Sarektid. Vi eländades med primusköken och filmade i den halvklara morgonen (bitande vind, 15 grader kallt) ett litet drama som hette "En fallen ledare". Bircken skulle för kameran visa, hur stark igloon var, klev upp på den och föll igenom taket. I nästa läger provade vi åter styrkan hos våra igloos, och då höllo de, till och med för tre mans stampande. Efter en natts tillfrysning skall en normal igloo av normalt packad blocksnö hålla att stå och gå på.

Under den sugande marschen mot Lullevagge bara steg

och steg vi. Luften var tunn från början — vi hade bott två nätter på 1,000 meters höjd — och tunnare blev den. Vi hade verkligen denna dag ordentlig känning av lufttunnheten. När någon till sist frågade, om det bara var hans pulka som kändes så tung, så sade han vad alla gick och tänkte på.

Vi gingo mot uppgiften att passera den höga sadeln mellan Lulletjåkko (hos Hamberg "Lullihatjåkko"), en aktningssvärd rese på 1,948 meter, och Kaskatjåkko och nådde till sist 1,357 meter, den högsta höjd över vilken vi iglooister någonsin släpat med oss pulkor och full mundering. Så många andra expeditioner ha nog heller inte rört sig i vårt land på den höjden med flera dagars packning att bygga, bo och äta i.

Tungt var det, men intressant.

Tyngden minskade inte av att vi vandrade rakt in i de täta, råkalla snömoln, som utgjorde Lulletjåkkos s. k. kondensationsmoln. Rimfors höll föredrag om dessa förnämliga moln av uppstigen och avkyld luft, som varje bättre fjälltopp består sig med och vilka moln alltid föra med sig nederbörd.

— Det här är väl vad väderleksrapporterna kalla "enstaka snöbyar i fjällen", sade Christian. Och vi enades om, att ett självklarare väderpåstående inte kan utfunderas. Det kan användas året runt vid alla tider på dygnet och alltid vara lika sant. Det är också lika onödigt att någonsin utsäga, om man vill se det från den sidan.

Samtalen avstannade. De yngsta debuterande iglooisterna hade gått och förhört varandra, om "det var din första igloo". Rimfors hade hållit sitt föredrag om det fina molnet färdigt. Ditzinger sade ingenting. Till och med Wallentinsson teg. En gång förut hade han varit tyst, och vi frågade vad det kunde bero på; jo, han var tagen av naturens skönhet, sade han, och då hoppades vi det skulle bli väldigt vackert länge; men nu var han tyst, för att han behövde den lilla luften till att åka och dra med. Bircken tog små pass upp mot kammen, väl lämpade för vår dåvarande hjärtverksamhet. Man skall vara försiktig, även om man känner sig stark.

Till belöning för vårt lilla höjdrekord med pulkorna fingo

Städfrämjandets iglooister 1936 orientera sig inne i Sarekfjällen (i Lulleagge). Tillhör arktehn å sid. 137. David Jonason foto.

Ur Sarekområdet på väg in i "no mans land". Från Skidfrämjandets iakttagelse, 1936. Tillhör — — — — — 137.

Skidfrämjandets iglooexpedition 1936 avslutar färden med att på väg in i Norge beundra Sulitelmamassivets utlöpare. Tillhör artikeln å sid. 137. David Jonason foto.

Ut ur Sarek. Iglooexpeditionen i Sarvesvages västra mynning. Tillhör artiklarna å sid. 137 och 172. G. Birch-Lindgren foto.

vi härligt glid utför och bra sikt — det nämnda kondensationsmolnet kommo vi snart ur.

Men fjället skall man aldrig lita på. Plötsligt blev det tvärstopp i täten, och Rimfors och Ditzinger sågos dyka ned i djupet. Lullevagge hade snörpt ihop sig till en kanjon. Första ögonkastet sade oss, att vi hade ett par timmars klyftarbete framför oss. Arbetsplanen gjordes upp, berglinorna halades fram, och så togo vi en skön matrast på avgrundens brant. En klyfta gick väl an, men skulle Lullevagge hålla flera i beredskap? Det gjorde gudskelov inte Lullevagge. De nya iglooisterna åto otåligt och dallrade av arbetslust. Detta skulle bli deras första "klyfta" också.

Denna kanjon höll väl 8 à 10 meters djup, ungefär som ett normalt Stockholmshus, stupade lodrätt och bottnade i ett ishål med halvbristande is, som sedan tvingade oss att fasadklättra längs bergssprickorna för att komma över med våra personer. Under oss dånade jokken. Langningen gick fort och säkert, spänstfenomen och andra sletto i den högre stilen, och på mindre än halvannan timme stodo de 13 pulkorna på den lilla platån hinsides jokkhålet.

Klyftans botten var en veritabel sagogrotta med sina ofantliga isbildningar; istapparna hängde tjocka som medelsvenska furor. Men annars var det nog litet kallt och kusligt där nere.

Goda löpor ned mot Sarvesvagge lönade oss åter. Några fler klyftor döko som sagt inte upp, endast ett par våldsamma skrågångar, som sprängde pulkornas dragande gummiband (de som inte voro av paragummi, n. b.). Redan 16.30 slogo vi läger på Sarvesvagge träsk och fingo för en gångs skull bygga i den nedgående solens glans, alldeles inpå Rapadalen och våra granna fjolårsfjäll. Vi voro nu nere och nosade på trädgränsen ett slag. Några björkar på 30 à 40 cm:s höjd voro de resligaste exemplaren i den oss omgivande "skogen".

Igloon rasar. "Kalifornisk" fjällmorgon. I no man's land. Uteliggare.

Till Sarvesvages vattendelare stego vi envist, de första timmarna den 8 april mot en vit, rykande snötjocka, som ibland

gränsade till snöstorm och tvingade oss att marscha praktiskt taget utan raster. Lyckligtvis klarnade det i vädret, och bara vinden blev kvar. Vi observerade då, att, medan vi själva släpade oss fram i motvind, molnen ovanför oss rasade i motsatt riktning och tyckte allt, att vi voro ganska nedrigt behandlade. Men så småningom utgick den vindriktning molnen hade med seger, och plötsligt hade vi medvind, fast vi bara gått rakt fram. Ty så går det till i fjällen ibland.

Vattendelaren var för resten lik alla andra vattendelare, den dröjde och dröjde och lurade oss ideligen med nya kammar. Men till sist togo vi den i alla fall. Det var då vi där uppe fingo medvind som Wallentinsson undrade, om vi verkligen gingo rätt.

Vandringen ur Sarek gav oss ett av turens vackraste skådespel, men den halvstormande vinden beredde oss få chanser att njuta därav. När vi stannade för raster, tvingades vi in i vindsäckarna. Den bistre fjällguden "Unkas" bibragte oss den lilla lektionen, att inte ens körning i ihållande medvind uteslutande är en dans på rosor. Under nära 10 timmars skidande över 29 kilometers distans förunnades oss ingen långrast i det fria.

*

Lägret slogs på lilla Rissajaure, i samma jagande vind. Snön var ovanligt dålig. Den låg i sköra skarlager, och hydrona blevo ömtåliga. Aldrig skall jag glömma ögonblicket när vår igloo, som var klar i normal tid, rasade in för en ynka liten skovel lös snö från min spade, då Christian och jag stodo och tätade den utifrån. Ingen sade något. Bircken grävde sig ut ur ruinerna. Tigande började han skotta ut sjokena. Christian och jag skumpade lika tysta till snögroparna och började skära nya block. Mycket var heller inte att resonera om, annat var inte att göra än att fortsätta bygga. Inte ens ett svärord kom man att tänka på. Instinkten förbjöd all onödig energiförbrukning. Mörkret föll på, vinden röt, kvällen var svinkall och vi hade tio timmars marsch i benen.

Bircken räddade cirka tre varv av första igloon. Efter

Rissajaurelägret i morgonsol. Förf. foto.

en timme voro vi klara igen. Då hade vi byggt nära tre timmar. Något liknande hade aldrig förut hänt vårt lag.

Inte förrän kl. 12 på natten voro vi klara med vårt middagskok och kunde kränga oss in i sovpåsarna.

Bekymmer och motigheter äro guskelov det första som glöms. Vår igloo kunde ha rasat en gång till under våra skrattsalvor vid 6-tiden på morgonen den 9 april, då vi erinrade oss en liten episod i samband med vår nattbonings instörtande. Vögg stod just och åskådade dramat, och jag frågade honom, om han inte möjligen kunde ge oss förslag på något danskt svärord, lämpligt att begagna om en rasande igloo. Och då sade Vögg med sin lugnaste stämma, att i allmänhet gå de danska svärorden inte på långa vägar upp mot de svenska, och i synnerhet vid detta tillfälle skulle det vara synd att inte utnyttja landets egna tillgångar.

Det var då vi enades om, att osvuret kanske är bäst, innan vi högg in på den usla blocksnön.

*

Åter en kall och åter en underbar morgon. Hela den Sarekska fjällvärlden låg i förklarad glans. Luften hade något av kalifornisk intensitet i sig, naturligtvis översatt till svensk vinterintensitet från ödevärlden norr om polcirkeln. Minsann låg inte Akkas förnäma toppmassiv, som taggade horisonten, och liksom simmade i luften. Detta var mer än kaliforniskt. Det var Ölands Alvar en solstekt sommardag, då byarna längs kusten höja sig som hägringar!

En fjällmorgon så hög, så klar, så kristallisk som jag väl aldrig får vara med om mer!

Men låt mig inte bli lyrisk, låt mig i stället helt rått meddela, att både kinofilmen och den stående filmen bekräftade, att det var något extra med denna morgon; bilderna blevo av en hollywoodisk klarhet.

*

Vi hade en lång dagsmarsch framför oss — den skulle visa sig bli 37 kilometer effektivt — och en förpatrull av spänstfenomen (Olle och de båda "Åkarna") släpptes i väg för att rekognoscera Sårjusstugan före vår ankomst. Man kunde så här i påsktiden befara, att där skulle vara folk.

Åtgärden visade sig riktig. Förpatrullen fann stugan upptagen av undsättningsmanskapat till de båda personer ur Lilian Byes expedition, som lämnats kvar i Vastenjaurestugan. Förpatrullen nådde för resten Sårjusstugan 1 timme 15 min. före oss. Då vi använde 11 timmar på de 37 kilometerna, hade den sålunda gått mer än 11 procent snabbare.

Den här dagen — torsdagen den 9. april — foro vi genom det ödsliga no mans land jag tidigare talat om. Stalajokk betyder ju Djävulsbäcken och den gjorde skäl för namnet. Stakningen över Lemakjaure, skråandet genom Riddokjokk och hasningen över Kätjaures is voro heller inga nådiga företag. Jag vet inte vad Kätjaure betyder, men det borde betyda helvetesisen.

Morgon vid Sårjusstugan. Svärd t. h. och Rimfors t. v. ha legat ute i sina pulktält. Förf. foto.

Vi hade "detaljer" hela dagen, inte minst när vi måste runda klyftorna före Sårjusstugan. I det tilltagande mörkret och den piskande snöyran kommo vi naturligtvis upp på fel sida om avgrunderna och fingo jobba oss tillbaka, ned i botten och upp igen. Och nog måste jag säga, att den lilla eljest så underköna Sårjusstugan ligger väl garderad bakom Stalajokks nyckfulla kuperingar från den här sidan räknat.

*

Förpatrullen hade ordnat in lapparna Labba, far och son, och de båda norrmännen i ena rummet, och i det andra, som var endast obetydligt större, packade vi nu in oss 13 man. Bara kockarna tillätos röra sig på golvytan. Vi kojade sedan, 8 man i 4 bäddar och 3 man i pulkor på golvet. De 2, som

Unge lappgossen Labba var, i motsats till fadren, ej rädd för kameran. Förf. foto.

blevo över, måste alltså ligga ute, och dessa lyckliga — tyckte de själva, och de hade nog bättre natt än vi — voro Olle Rimfors och Swärd, vilka båda dymedelst provade sina pulktält. Swärds var byggt på principen att spännas ut endast av skalmarna, Olles skulle spännas upp utifrån med korsställda skidor och stavar. Båda tälten gjorde utmärkt tjänst, men Swärd ansåg själv, att Olles system är att föredra, då det skänker större rymlighet. Se bilden å sid. 165.

Lilian Bye.

"Därkörningen" ned till Gammel-Sulitjelma.

Lappgubben Labba smet på morgonen. Jag hade underhandlat ingående med honom om att filma och fotografera hans lilla expedition och trodde saken var klar, då plötsligt sonen Labba kom och sade, att pappa inte alls ville bli fotograferad. Jag nickade samförstånd och tänkte, att jag nog

skulle klara den dekorative lappgubben i alla fall, men då jag så oskyldigt och likgiltigt jag kunde åstadkomma drog mig nedåt stugan för att hämta upp kamerorna, anade gubben oråd och stack i väg, omgiven av sin glatt skällande Grönlandsjycke. När jag kom upp, var han bara en liten prick. Följeslagarna hunno inte undan, och unge Labba, modernare funtad, var heller inte ängslig inför kameran.

Färden in mot Norge och upp mot Sulitelmamassivet, där vi återigen skulle dra våra lass över en aktningsvärd höjd, 1,245 meter, blev en upplevelse. Kylan släppte, vinden gav med sig, och vi förunnades en lunchrast, som blivit "alla tiders", om vi liksom vid Kamajokken 1934 haft rinnande vatten. Nu kunde vi i stället snöbada i fullkomlig rivieraluft och hade så varmt och skönt, att både kropp och skjorttyg torcade på ett par röda minuter.

I Sulitelmasadeln utspann sig en het diskussion, om vi skulle bestiga Sulitjelmas stortopp (1,914 meter) eller ej. En bestigning skulle tvinga oss att göra nedfarten till Sulitjelma i nattmörkret, och Olle, som visste hur där såg ut, avrådde bestigningen.

Tur också att den inte blev av, ty nedfarten från Ny-Sulitjelma till Gammel-Sulitjelma blev verkligen mer än raffinerad. Samhällena ligga på stupande höjd över varandra. Tänk att bo där året runt och ha sådana uppstigningar och nedstigningar att göra dagligen! Och som gutter och piker kunde åka där!

Vi släppte på friskt utför de betänkligt nedisade "gatorna", dels glada över att vara "hemma" programenligt, dels för att vi efter våra nio ödemarksdygn grepos av en viss uppvisningslusta och ville visa de norske, att också vi svenskar kunde ta deras backar. Det skulle inte få bli någon föreställning à la Meråker väster om Storlien, där — som Olle berättade — invånarnas käraste söndagsnöje är att gå ut i flock och se de svenska Storlienturisterna komma nedramlande i olika fixeringsbilder. Som sagt, vi släppte på så fräckt som vi aldrig skulle gjort det en enda sekund ute i fjällen; och myc-

ket riktigt kommo en del av oss ned med pulkorna synnerligen illa medfarna, i ett par fall rent av halvkvaddade.

Jag tror också, att nedfarten uppskattades av "publiken", som visade våra pulkor ett omåttligt intresse. Här omgavs vi också av största sakkunskap, folk som visste vad det vill säga att gå med ryggsäck eller kont på fjällturer. Jag var verkligen ledsen, att jag inte hade en enda filmmeter kvar för därkörningen ned till Gammel-Sulitjelma.

*

På hotellet träffade vi Lilian Bye, just då Norges aktuelaste person. Hon erbjöd vad man kunde kalla ett frappant yttre, svartbränd i ansiktet under det silvergrå håret, slank och spänstig till figuren. Hon hade gjort en mer än aktningvärd prestation både taktiskt och sportsligt, då hon lämnade sina utmattade följeslagare i Vastenjaurestugan tillsammans med det mesta av den ringa föda man hade kvar och med lappen Rasmussen beslöt sig för att söka komma fram till Sulitjelma och skaffa undsättning. En expedition var då redan på väg till deras räddning och mötte henne nära Ny-Sulitjelma. Både hon och lappen voro då rätt slut, men hade naturligtvis tagit sig fram även om de måst fortsätta som de voro. När hon gav sig i kast med denna skidfärd, satte hon allt på ett kort och lyckades.

Fröken Bye studerade grundligt vår utrustning från pulkorna in i minsta detalj och utropade ideligen "det skulle vi haft", "tänk om vi vetat det", "Gud så praktiskt"! Hade hon haft pulkor, skulle hon kommit fram dubbelt så fort, trodde hon.

För att få sina pinaler med sig hade hennes expedition till sist gjort paket av renhudar efter slakten och dragit dessa; även om hudarna drogos med håren liggande i färdriktningen, kunde denna forslingsmetod inte utfalla särdeles lysande. Fröken Bye påstod dock, att hudknytorna i vissa fören glidit verkligen lätt.

In i molnen upp mot Sulitelmaglaciären. Förf. foto.

Två lappar och en norsk fjällman tillhörde expeditionen. Som ett litet belägg för hur svårorienterade fjällen kunna vara även för hemmaborna tjänar fröken Byes upplysning, att expeditionen vid ett tillfälle tappat bort vilka sjöar den passerade. Då man kom till den oändliga Vastenjaure, stämde det inte alls med beräkningarna. Man trodde man kommit till — Atlanten och åkte ned försiktigt för att pröva om isen höll!

En sak är tvärsäker: nästa gång fröken Bye gör en Lapp-landsexpedition, försummar hon säkerligen inte att rusta sig med pulkor och en del av våra övriga iglooistiska agremanger.

En "rivierarast" sista marschdagen. Förf. foto.

En halv dagsresa till Bodö förestod oss den 11 april. Först togo vi det lilla rara Sulitjelmatåget, så släde över isarna till Skönstaa, så bil till Bodö. På natten embarkerade vi Hurtigrutens "Haakon Adalheim" för 36 timmars sjöresa till Trondheim — en underbar tur, fast man begriper besättningens leda vid den myckna skönheten, det hela är väl "fjälligt".

Den 13:e ångade vi in i Sverige och bjödos på en utsökt lunch av kapten Fries i Storliens Högfjälls nya matsal. Vem träffade vi där om inte vår gamle vän från förra året, iglooisten Hans Rubow från Köpenhamn. Och vad bodde han i om inte i igloo alldeles i närheten! Han hade kommit skidande mitt i påsken med en landsman söderifrån, naturligt-

vis inte kunnat få liggplats och så byggt hotell själv. Praktisk iglooism och en rätter iglooist!

Och den 14:e april trängdes vi vid spärrarna på Stockholms central igen.

Nästa skede. "Med minsta packning, billigast, säkrast nå mesta möjliga fjäll".

Vår värderade s. k. iglooism kan alltså lugnt ingå i sitt andra skede. Det första är avslutat. Mat, utrustning, redskap äro utprovade. Allt kan naturligtvis bli hur mycket förbättrat som helst, men det som finns är redan tillräckligt bra, praktiskt och lätt för att möjliggöra expeditioner som de tre senaste lappländska utan att telegraf, flygvapen och befolkning skola behöva alarmeras till letning och undsättning.

Iglooserandet vill vara ett sätt att med minsta möjliga packning billigast möjligt under största möjliga säkerhet på billigaste vis nå mesta möjliga fjäll.

Igloon har löst lägerfrågan: den är rymlig, luftig och håller konstant temperatur på 0 grader, då inte kokning sker eller ljus brinner, detta oberoende av hur kallt vädret är utanför. I packningen representerar igloon vikten av en snöspade om 750 gram och en snökniv om 150 — det är hela hotellet!

Pulkan har löst packnings- och forslingsproblemet. Rimfors har dessutom ritat om överdraget på sin senaste modell, så att det på 3—4 minuter kan stå uppspänt som ett litet, men rymligt sovtält, som inte ökat vikten mer än vad ett par meter aeroplantyg väger. Pulkan tar två överlastade rygg-säckars nyttig packning. När man drar den, åker man själv överraskande fri och ledig, och i rottingskalmarna styr man den obesvärat nedför ganska skarpa backar; i svåra motlut och längre skrågång känns den naturligtvis, men jag åker i alla fall tusen gånger hellre som en "fri" man i en pulksele med 40 kg bakom mig än med en fullpackad rygg-säck.

Provianten har den fysiologiska vetenskapen hjälpt oss med, och den övriga utrustningen kan, som sagt, förbättras i oändlighet, men en säker grund har lagts.

KRING SAREKEXPEDITIONEN 1936

Erfarenheter och reflektioner
av Gustaf Birch-Lindgren

Årets fjällexpedition var den andra Sarekexpeditionen, den tredje Lapplandsexpeditionen och den fjärde iglooexpeditionen och hade samlat 13 deltagare. Färdens historia skildras på annan plats i årsskriften. Som där framhålles, genomfördes färden fullt programenligt utan några som helst missöden och efter att samtliga deltagare bestigit ännu ett av Sveriges högsta fjällmassiv, Palkattjåkko, 2,021 m, måhända den första vinterbestigning därav, som någonsin företagits.

Det torde med årets expedition kunna anses definitivt visat, att även under en turistfärd, utan särskilda bärare eller dragdjur, rätt svåra hinder och förhållanden kunna övervinnas och färder företagas genom fullständig ödemark, som saknar möjligheter till nattkvarter inomhus.

Egendomligt nog synes man inom vissa idrottskretsar ännu stå fullständigt oförstående för syftet med dessa iglooexpeditioner. En känd idrottsförfattare skriver sålunda i ett mycket auktoritativt turistorgan: "Det finns också långfärdsentusiaster — de svårast angripna — som göra en veckas fjälltur till en polarexpedition och med framgång söka inbilla sig själva och andra, att det är angenämt att leva tält- eller grottliv i fjällen vintertid".

Författaren av denna spydighet gör sig härvid skyldig till det stora misstaget att tro, att färderna äro till för "nöjet" att ligga i igloo. Så är naturligtvis icke förhållandet. Där stugor finnas, användas de givetvis — såvida de ej äro så små, att några deltagare, såsom i Sårjusjaurestugan, föredraga att ligga utanför i pulkan framför att trängas inomhus. Nej, igloon är ett hjälpmedel att genomföra andra turer än utefter allfarvägarna, att uppnå och genomkorsa fjälltrakter, vilka

annars äro oåtkomliga, att få njuta anblicken av några av de grannaste, ståtligaste fjällpanoramor, som landet äger, att få bestiga fjäll, som annars äro belägna helt utom räckhåll. För övrigt är redan den härliga känslan av att trampa jungfruliga marker, att befinna sig ute i öde trakter, att få övervinna svårigheter av skilda slag och att under verkliga strapatser nå sitt mål motiv nog. Den känslan föder sammanhållning, gott kamratskap och självdisciplin i ett tidsskede, som eljest ofta är starkt präglad av maklighet och bekvämlighet.

Expeditionerna hava emellertid även betydelse ur en annan synpunkt. Genom dem samlas erfarenheter i frågan om långfärder och om rustningen för dylika. Deltagarna hava i det hänseendet i viss mån hittills varit pionärer och fått underkasta sig en hel del obehag, t. o. m. vissa risker för att bringa klarhet i utrustningsfrågan. Det har också vid upprepade tillfällen visat sig, att material, som med gott resultat prövats under kortare turer, måst helt underkännas, då den utsatts för de sammanhängande proven under en lång igloofärds strapatser. Följden härav har blivit en successivt förbättrad utrustning.

Alla varken kunna eller böra bli iglooister, ty ansträngningarna äro allt för stora. Att dylika fjällexpeditioner icke desto mindre hava fått ett starkt berättigande visar dels den efterföljd våra iglooexpeditioner fått, dels även antalet anmälningar om deltagande, som inkomma till Skidfrämjandet och varav endast en del kunnat bifallas. Vidare har den erfarenheten vunnits, att dessa expeditioner utgöra det bästa medlet att utbilda ledare för mera krävande fjällfärder. Sedan utrustningsfrågan numera blivit i stort sett utredd, torde också under kommande färder proven av ny utrustning kunna inskränkas till vissa detaljer, och huvudvikten kunna i ökad utsträckning läggas på utbildning av fjälledare, varom mera i det följande.

För att återgå till årets färd och erfarenheterna därifrån, bör först framhållas, att densamma företogs i betydligt starkare kyla — både absolut och genomsnittligt — än någon tidigare dylik. Någon som helst olägenhet eller extra svårig-

het härav förmärktes icke, om man undantager, att, som redan nämnts i annat sammanhang, en del mindre förfrysningar förmärktes. Genom ökad uppmärksamhet och raskt ingripande "klarades" dock varje fall på kort tid. Händelserna visa dock, att även vana fjällmän böra under stark kyla iakttaga särskild försiktighet.

Vad utrustningen, som i allt väsentligt sammanföll med tidigare förteckningar i På Skidor, i övrigt beträffar märkes följande.

"Brynjan", av norsk modell, en slags nättröja av hård, rätt tjock, fast tråd bars i år av ett flertal deltagare, till samtligas stora tillfredsställelse.¹⁾ Dess ändamål är dels att åstadkomma ett isolerande luftlager mellan skjortan och kroppen, dels att hindra skjortan från att ligga an mot huden och, om den blivit våt av svett, avkyla densamma. Tröjan visade sig i hög grad på detta sätt kunna bevara kroppsvärmen, samtidigt som den medgav en viss ventilation, om skjortan uppknäpptes i halsen. Det kanske bör tillfogas, att den alls icke är så obehaglig att bära, som man kan förmoda, då man först ser den. Man vänjer sig i själva verket mycket fort vid densamma.

Skidblusen har numera i allt större utsträckning blivit utbytt mot en rock eller en skinnväst. Båda delarna äro att föredraga framför en blus, som alltid sitter relativt hårt om livet och lämnar de nedre delarna av bälgen oskyddade. Några deltagare medförde lätta renskinnspälsar, ett utmärkt och behagligt plagg, men ej nödvändigt. Skinntröja och islandströja göra tillsammans tillräckligt god tjänst.

Skofrågan visade sig bjuda på stora överraskningar och nya synpunkter. I föregående årsskrift meddelades, att erfarenheterna av gummiskidskor dittills varit goda. Till årets färd hade författaren erhållit en förbättrad modell av norskt fabrikat, med vilken den påtalade olägenheten av de hala sulorna hade avlägsnats genom kraftig reffling. En annan deltagare hade själv anskaffat ett par av denna modell, medan en tredje hade förra årets. Sammanlagt alltså tre par gummiskidskor.

¹⁾ Dessa tröjor saluföras bl. a. av Bröderna Sandströms Sportaffär, Stockholm

Gummiskodonen vållade sina bärare — å bilden här "överledaren" — mycket bekymmer. D. Jonason foto.

Det nya moment, som tillstötte under denna färd i jämförelse med föregående, var den starka kylan, och detta synes i högsta grad hava återverkat på gummiskidskorna. Således blev gummit stelt, och den första konsekvensen blev talrika, stora, svåra skavsår för oss alla tre. Medverkande orsak härtill torde även ha varit det förhållandet, att foten ju alstrar en viss fuktighet, som inestänges av gummit och gör huden ömtåligare. Måhända inverkar under dylika förhållanden även den omständigheten, att en gummisko ej i likhet med en lädersko har förmågan att forma sig, åtminstone i viss utsträckning, efter fotens form.

Vidare gingo sulorna tvärs av, å det ena, nyare parets båda skor på två ställen å varje sko samt lossnade helt på det andra båda skor. Slutligen iakttofs, åtminstone vid ett par tillfällen, isbildning inuti skorna på grund av ovannämnda kon-

densering, och en av deltagarna förfrös i samband därmed tre tår.

För en expedition sådan som den företagna, måste gummskidor åtminstone för närvarande utdömas. Fråga torde vara om de överhuvud taget kunna, på grund av gummits egenskaper, tänkas bli användbara vid skidåkning. Intill dess motsatsen blivit bevisad, måste den allvarligaste varning utfärdas mot användande av gummiskor på längre skidfärder. Med risk för sträng kyla följer då tydligen risk för förfrysningar, skavsår och andra allvarliga fotskador, som kunna äventyra en hel färd. Huruvida olägenheterna, såsom av tillverkaren uppgives, kunna neutraliseras genom tjocka, fuktighetsabsorberande inläggssulor och ytterligare förbättringar av modellerna är ännu icke av oss utprövat.

Problemet lösning torde sålunda för närvarande böra sökas i skor av bättre garvat läder med rågummiladdor ungefär av den typ, som prövades under Kebnekajse-expeditionen 1934, ev. laddor av vulkaniserat gummi med rågummiförstärkningar å för slitning utsatta delar, ty rågummit blir i kyla stelare och hårdare än det vulkaniserade.

För igloobygget medfördes i år i stor utsträckning vanliga *gummihandskar* av den typ grovarbetarna brukar använda, en utmärkt och billig lösning. Dessa handskar kunde lätt dragas på de vanliga skidhandskarna och höllo sig mjuka under arbetet, även i kyla.

Sovsäckar medfördes i år av flera olika modeller. Problemet beträffande dessa är att finna en varm men samtidigt för väta relativt okänslig modell, som har låg vikt. Det bästa är givetvis renkalvskinn, men de vanliga, relativt billiga dunsovsäckarna göra även god tjänst. De måste dock aktas för väta och böra helst förses med ett löst överdrag av något lämpligt, starkt tyg för att hållas bättre skyddade mot snö och fukt. En renkalvskinnsovsäck är dyrare och svår att komma över. En modifierad typ därav medfördes, utförd med stoppning av renhår i fodral av relativt tjockt och tät tyg. Vikten, 2.8 kg, verkar icke avskräckande, och resultatet föreföll gott. Med denna typ och en annan med stoppning

Vi nådde med pulkorna på årets färd upp till något mer än 1,350 m ö. h. samt bestego från igloo-lägret Palkattjälko, 2,021 m. Förj. foto.

av ren vadd torde proven böra fortsätta i avsikt att finna en lämpligare typ än dunsovsäckarna, men till motsvarande eller lägre pris.

I samband med sovsäckarna bör beröras en detalj, som numera allt oftare återfinnes å desamma och för övrigt på alla möjliga — och omöjliga — ställen i utrustningen, inbegripet kläderna, nämligen blixtlåsen. Det visade sig upprepade gånger, att dessa i hårt väder isade igen och voro omöjliga både att stänga och öppna. Blixtlåsens användning har gått till överdrift. De böra absolut icke få komma till användning på viktigare platser, åtminstone icke utan att reservknäppning anordnas. Knappar och knapphål äro säkrare och oftare under vinterförhållanden bekvämare än blixtlås.

Varje deltagare hade i år *pulka*. Nio stycken voro av Rimmers', fyra av von Segebaders modell. Samtliga voro "ligg-

bara" och försedda med Rimfors' draganordningar, d. v. s. med skacklar och sele. Dragning med endast lina ha vi nämligen numera helt övergivit såsom varande avgjort sämre. Av pulkorna voro en del av Rimfors' nyaste typer, de övriga voro av något äldre datum. De förstnämnda styrde mycket väl, följde väl i svängarna utan att sladda och syntes i allt motsvara de fordringar, som ställdes. Det vill alltså synas som om den mycket viktiga del av utrustningen, vilken pulkorna utgöra under en dylik färd, vore fullt utexperimenterad. Några pulkor hade försetts med överdrag, vilket kunde uppspännas som tält över pulkan på ena eller andra sättet. Av dessa tilltalades vi mycket av Rimfors' egen konstruktion. Båda de representerade typerna avprovades med framgång vid övernattning i Sårjusjaure, där två deltagare föredrogo pulktälten framför trängseln på golvet inne i stugan. Även Swärds modell visade sig därvid ändamålsenlig.

En viktig fråga är *provianten* och dess tillredning. Föregående år visade sig provianten, beräknad till c:a 750 gr pr dag och deltagare, otillräcklig, delvis beroende på de då större strapatserna. Nämnda siffra hade i år höjts till c:a 900 gr, men sammansättningen i övrigt bibehållits. Detta visade sig fördelaktigt. Till ett kommande år komma vi endast att göra den ändringen, att det mjuka brödet ersättes med motsvarande kvantitet hårt.

I fråga om tillredningen uppstod vid flera tillfällen svårigheter i det att våra bensinkök krånglade. I vårt lag, som råkat få med sig ej mindre än tre "primus"-kök, krånglade vid ett tillfälle alla tre, och sällan ville mera än ett fungera något så när tillfredsställande åt gången. Huruvida detta, vilket icke hänt under tidigare expeditioner, hade sin orsak i den relativt starka kylan eller var att söka i andra orsaker är ej fullt klarlagt. Det förefaller dock, av våra erfarenheter att döma, som om de vanliga "Primus 600" icke äro tillräckligt pålitliga och praktiska för hårt vinterbruk. De ideliga rensningarna, den besvärliga bensinpåfyllningen, varunder man icke kan se bensinnivåns höjd i behållaren, omöjligheten att fylla på utan att spilla, den alltför klena kedjan till

Igloon är ett hjälpmedel att uppnå och få njuta anblicken av våra ståtligaste fjälltrakter bortom allfarvägarna. Förf. foto.

nyckeln synas vara olägenheter, som torde kunna bortarbetas. Lägges härtill, att köken äro i hög grad "rangliga", framstår önskemålet om bättre konstruktioner. Huru många fula och hårda ord hava ej fällt på grund av att hela härligheten vält ikull, kanske med förlust av soppan kokt med det långsamt smälta snövattnet. Fabriken har också, efter att med intresse hava tagit del av våra erfarenheter, omedelbart gripit sig an med att konstruera en ny typ, lämplig för fjällfärder.

Så till sist några ord om *igloon*. Den byggdes av alla helt på eskimåvis, d. v. s. ovanpå snön, utan varje försök att genom nedgrävningar eller dylikt öka utrymmet. I stället togs varje igloo från början tillräckligt rymlig. Detta visade sig vara det riktiga, och än en gång framgick, att det går fortare bygga ett rum av snö, än att gräva ut ett dylikt i snö. Snö-

förhållandena voro icke fullt idealiska för dylikt bygge, och vissa igloos blevo ofta mycket sköra, men fröso under natten samman, så att de flesta på morgonen tålde att "invånarna" klättrade upp på desamma.

Matlagningens möjligheter bliva med den koncentrerade matsäcken rätt begränsade. Här nedan följa några recept ur Swärds "kokbok".

Ärtsoppa: rikligt med bacon skäres i småbitar, som nedläggas i kokkärlet. En ärtkorv söndersmulas med kniv, mjölet utröres med kallt vatten till lättflytande välling och inröres i vattnet i kokkärlet, när vattnet kommit i kokning. Soppa får koka 10 minuter.

Fläksoppa: ett tredjedels paket spagetti lägges i vattnet vid kokningens början. Ett paket bacon skäres i småbitar och lägges i kokkärlet. Smaksättning med 3 buljongtärningar. Kokas 45 minuter.

Fruktsoppa: kokas samtidigt med huvudmålet. Kan frukten före kokningen läggas i blöt är det bra. En del av fruktsoppa sparas till morgonen. Då tillsättes mera vatten. När soppan kommit i kokning, iröres en tunn avredning om cirka två matskedar havremust.

Stekt bacon med flottbröd: skinkan stekes lätt, vid hård stekning mister den smaken. I det smälta fettet läggs mjuka brödsivor, som under sakta värme få suga åt sig fett. (På samma sätt förfäres med fördel vid stekning av falukorv.)

När sopporna lagas, få kokkärnen från början ej vara fulla. Plats måste finnas för avredningarna och därutöver tillräckligt kokrum. Vid överkokning släckes lätt bensinköket, som sedan snabbt kallnar.

Karta och kompass giva tyvärr ännu mycket övrigt att önska. För de trakter expeditionerna hittills gällt äro terrängens å kartorna detaljer ofta allt för summariskt angivna för att tillåta säkra hållpunkter. De svenska generalstabskartorna äro avgjort underlägsna sina norska motsvarigheter på andra sidan gränsen. Kompasser finnas numera av flera olika modeller. Idealet — en vätskekompass, som tål både stark kyla och stor höjd utan att blåsor bildas — låter dock ännu vänta på sig. Är det verkligen ett olösligt problem att åstadkomma detta? Anmärkas bör dock att blåsbildningen icke synes inverka på nålens riktiga inställning även om den försvårar kompassens användning.

Med årets färd kunna, såsom inledningsvis framhållits, de stora utrustningsexperimenten anses avslutade, och de samlade erfarenheterna mer utnyttjas för deltagarnas instruktion och utbildning, bl. a. i avsikt att erhålla goda fjällförare. Det är nämligen icke möjligt att under en färd med långa, tröttande dagsmarscher, då det av tidshänsyn gäller att alltid finna den bästa och kortaste vägen och att efter marscherna snarast möjligt komma i kvarter, få matlagningen i gång o. s. v., instruera de nya deltagarna och låta dem själva pröva sig fram.

Å andra sidan torde det vara uppenbart, att fjällexpeditionerna, som företagas under relativt allvarliga förhållanden med bl. a. upprepade övernattningar i snön, lämna deltagarna en mängd värdefulla erfarenheter, som äro av stor nytta, då det gäller för vederbörande att klara sig själva och eventuellt leda andra i fjällen. Det torde alltså vara uppenbart, att en utbildning av fjälledare på turiststationerna icke innebär samma möjligheter i dylik utbildning som under en expedition, lämnad helt åt sig själv i fjällvärlden, med de många olika problem, som möta därunder.

Utan att inskränka på den utbildning, vilken bedrivs av Skidfrämjandet i övrigt, men som ett komplement till densamma, kommer därför under kommande år fjällexpeditionerna att fortsättas i form av ett "permanent" iglooläger på någon dagsmarsch avstånd från t. ex. Riksgränsen, förslagsvis under 6 à 8 dagar. Avsikten är att under denna tid meddela instruktion i snöbivackering, kokning, ledning av trupp i fjällen, orientering, bestigning, utförslöpning och tillämpad skidteknik. En stab av tränade iglooister, villiga att bli instruktörer, samt pulk- och annan materiel i rätt stor utsträckning står nu till förfogande för en dylik plans realiserande. För den händelse tillräckligt antal deltagare, vilka kunna styrka sig äga tillräcklig vana vid skidfärder i fjällen samt färdighet i skidteknik, anmäla sig till deltagande, torde företaget också komma att realiserats under nästkommande april månad. Med lämpliga tidsintervaller torde därefter även långfärderna komma att återupptagas som tillämpningsövningar.